

Grondwettelijk Hof

**Arrest nr. 103/2026
van 17 september 2026
Rolnummer : 8543**

In zake : de prejudiciële vragen betreffende de oude artikelen 792 en 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek, gesteld door het Hof van Beroep te Antwerpen.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters Joséphine Moerman en Pierre Nihoul, en de rechters Sabine de Bethune, Emmanuelle Bribosia, Willem Verrijdt, Katrin Jadin en Magali Plovie, bijgestaan door griffier Nicolas Dupont, onder voorzitterschap van voorzitter Joséphine Moerman,

wijst na beraad het volgende arrest :

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging

Bij arrest van 23 september 2025, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 9 oktober 2025, heeft het Hof van Beroep te Antwerpen de volgende prejudiciële vragen gesteld :

« - Is er sprake van een met artikelen 10 en 11 van de Grondwet strijdige discriminatie tussen de situatie van echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel en die van feitelijke samenwonenden in zoverre de eerstgenoemden, rekening houdend met de bewoordingen van het oude artikel 1448 oud B.W. kunnen verzoeken om de toepassing van heling terwijl laatstgenoemden dat niet kunnen, en dat terwijl er in de 2 samenlevingsvormen voor hetzelfde doel wordt geopteerd m.n. het waarborgen van solidariteit en goede trouw zodoende er even goede redenen bestaan om heling te bestraffen bij verdeling van om het even welke andere boedel/onverdeeldheid zoals deze bestaat tussen feitelijke samenwonenden ?

- Is er sprake van een schending van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet doordat de sanctie van heling voorzien wordt in geval van heling van gemeenschapsgoederen (oude artikel 1448 oud B.W.) en van erfgoederen (oude artikel 792 oud B.W.) en een wetsbepaling met dergelijke sanctie ontbreekt in geval van onverdeeldheden tussen (ex-)feitelijke samenwoners terwijl er ook in deze situatie sprake kan zijn van een gerechtigde die een zaak wegmaakt of verborgen houdt voor een medegerechtigde met het bedrieglijk oogmerk om de gelijkheid van de deelgenoten te doorbreken ? ».

De Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door mr. Steve Ronse en mr. Thomas Quintens, advocaten bij de balie van West-Vlaanderen, heeft een memorie ingediend.

Bij beschikking van 17 juni 2026 heeft het Hof, na de rechters-verslaggevers Willem Verrijdt en Magali Plovie te hebben gehoord, beslist dat de zaak in staat van wijzen was, dat geen terechtzitting zou worden gehouden, tenzij de Ministerraad binnen zeven dagen na ontvangst van de kennisgeving van die beschikking een verzoek om te worden gehoord, zou hebben ingediend, en dat, behoudens zulk een verzoek, de debatten na die termijn zouden worden gesloten en de zaak in beraad zou worden genomen.

Aangezien geen enkel verzoek tot terechtzitting werd ingediend, is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil

Het bodemgeschil heeft betrekking op een vereffening en verdeling naar aanleiding van een relatiebreuk tussen feitelijk samenwonende partners. Een geschilpunt betreft de opbrengsten van de certificaten van de zonnepanelen ten bedrage van 8 400 euro. De appellante vordert in hoofdde de helingssanctie doordat haar voormalige partner, de geïntimeerde, met bedrieglijk opzet die opbrengsten zou hebben achtergehouden. In ondergeschikte orde vraagt de appellante om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof.

Het verwijzende rechtscollege is van oordeel dat de geïntimeerde de opbrengsten van de certificaten heeft verzwegen met het bedrieglijk oogmerk om de gelijkheid tussen de partners te doorbreken. De helingssanctie kan evenwel niet worden toegepast, aangezien die beperkt is tot echtgenoten. Gelet op het repressieve karakter van de norm is een toepassing naar analogie op feitelijk samenwonenden niet toegelaten.

Het verwijzende rechtscollege gaat wel in op het verzoek van de appellante om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof. Aangezien de helingssanctie een sanctie is die in beginsel de geleden schade overtreft en zelfs van toepassing is wanneer er geen schade is geleden, is het antwoord op de vraag van belang voor de beoordeling van de vordering. Volgens het verwijzende rechtscollege kan niet worden gesteld dat er klaarblijkelijk geen schending is van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Hoewel het Hof het keuzeargument en de verschillen tussen de onderscheiden samenwoningsvormen in de eerste fase van zijn toetsing steeds bevestigt, blijkt dit volgens de analyse van het verwijzende rechtscollege op zichzelf onvoldoende om een verschil in behandeling te verantwoorden. De vraag rijst dan ook of de gekozen samenwoningsvorm het verschil in behandeling in het licht van het doel van de helingssanctie kan rechtvaardigen. Bovendien is volgens het verwijzende rechtscollege de vraag aan de orde of de sanctie in wezen niet telkens verantwoord is wanneer een gerechtigde een zaak wegmaakt of verborgen houdt voor een andere gerechtigde, ook al zijn hun gerechtigdheden van een andere aard en is er geen onverdeeldheid. De heling in het bodemgeschil is voltrokken bij de inventaris van 4 september 2017, waardoor de toetsingsnorm het toenmalige artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek is. Gelet op het voorgaande is het verwijzende rechtscollege van oordeel dat de hiervoor weergegeven prejudiciële vragen aan het Hof dienen te worden gesteld.

III. *In rechte*

- A -

A.1. De Ministerraad stelt dat het verwijzende rechtscollege met de prejudiciële vragen in wezen wenst te vernemen of er een ongerechtvaardigd verschil in behandeling bestaat tussen echtgenoten en feitelijk samenwonenden, in zoverre echtgenoten zich in geval van verduistering van gemeenschapsgoederen kunnen beroepen op de burgerrechtelijke sanctie van de heling, terwijl feitelijk samenwonenden dit niet kunnen.

A.2. De Ministerraad benadrukt dat het huwelijk en de feitelijke samenwoning samenlevingsvormen zijn die aanzienlijk verschillen van elkaar, zoals meermaals bevestigd in de rechtspraak van het Hof. Anders dan het huwelijk is de feitelijke samenwoning geen geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm. Feitelijk samenwonenden hebben, anders dan gehuwden, niet dezelfde juridische verbintenissen jegens elkaar aangegaan. Het is dan ook geenszins kennelijk onredelijk dat de sanctie van de heling van de gemeenschapsgoederen uit artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek niet van toepassing is bij de beëindiging van de feitelijke samenwoning.

A.3. In zoverre het verwijzende rechtscollege met de tweede prejudiciële vraag de vereffening en verdeling na de beëindiging van de feitelijke samenwoning vergelijkt met de vereffening en verdeling van een nalatenschap, stelt de Ministerraad vast dat die categorieën niet vergelijkbaar zijn. De feitelijke samenwoning is een niet-geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm, waarbij de feitelijk samenwonenden zich bewust zijn van de beperkte rechten en verplichtingen jegens elkaar, ook bij de beëindiging van de samenwoning. De verdeling van een nalatenschap past daarentegen in het kader van het juridisch-formeel geregelde erfrecht en houdt geen verband met de beëindiging van een niet-geïnstitutionaliseerde samenlevingsvorm. Het is dan ook niet kennelijk onredelijk dat er verschillende normen van toepassing zijn op de onderscheiden regimes van vereffening en verdeling.

A.4. Beide prejudiciële vragen dienen dan ook ontkennend te worden beantwoord.

- B -

Ten aanzien van de in het geding zijnde bepalingen

B.1.1. De twee prejudiciële vragen strekken ertoe van het Hof te vernemen of de artikelen 792 (tweede vraag) en 1448 (eerste en tweede vraag) van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollege, bestaanbaar zijn met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

B.1.2. De in het geding zijnde bepalingen, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollege, voorzien in de sanctie die van toepassing is in geval van heling van gemeenschapsgoederen, in het kader van de vereffening en verdeling van het gemeenschappelijk vermogen tussen echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel (artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek), en in geval van erfrechtelijke heling, in het kader van de vereffening en verdeling van een nalatenschap (artikel 792 van hetzelfde Wetboek).

B.2.1. Artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing vóór de opheffing ervan bij artikel 27 van de wet van 22 juli 2018 « tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake » (hierna : de wet van 22 juli 2018), bepaalt :

« De echtgenoot die enig goed uit het gemeenschappelijk vermogen heeft weggemaakt of verborgen gehouden, verliest zijn aandeel in dat goed ».

Het wegmaken of verborgen houden van goederen uit het gemeenschappelijk vermogen « is elke oneerlijke handeling waarbij de in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoot een ongeoorloofd voordeel op het vermogen van de gemeenschap wil verwerven ten koste van de andere echtgenoot » (Cass., 17 oktober 2016, ECLI:BE:CASS:2016:ARR.20161017.4).

B.2.2. De in het geding zijnde bepaling maakt deel uit van paragraaf 5 (« Verdeling ») van afdeling V (« Ontbinding van het wettelijk stelsel ») van hoofdstuk II (« Wettelijk stelsel ») van titel V (« Huwelijksvermogensstelsels ») van boek III (« Op welke wijze eigendom verkregen wordt ») van het oud Burgerlijk Wetboek. Haar toepassingsgebied is dus beperkt tot de verdeling van een gemeenschappelijk vermogen. Het gaat, gelet op het oud artikel 1451 van het oud Burgerlijk Wetboek, niet alleen om het gemeenschappelijk vermogen in het wettelijk stelsel, maar ook om elk afwijkend stelsel waarin een gemeenschappelijk vermogen bestaat, zoals het stelsel van de algehele gemeenschap.

B.2.3. De in het geding zijnde bepaling, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollège, is slechts van toepassing op goederen die zich in de huwelijksgemeenschap bevinden : de helingssanctie kan geen betrekking hebben op goederen die zich niet in het gemeenschappelijk vermogen van de onder het wettelijk stelsel of een ander gemeenschapsstelsel gehuwde echtgenoten bevinden, maar waarvan zij onverdeeld eigenaar zijn.

Mede gelet op haar plaats in het oud Burgerlijk Wetboek, is de in het geding zijnde bepaling evenmin van toepassing op goederen waarvan de echtgenoten gehuwd met scheiding van goederen onverdeeld eigenaar zijn.

B.2.4. Bij de wet van 22 juli 2018 is de helingssanctie naar alle huwelijksvermogensstelsels doorgetrokken. Het toepassingsgebied werd uitgebreid naar elke massa of elk vermogen dat tussen de echtgenoten bestaat : het gemeenschappelijk vermogen, maar ook een onverdeeldheid of een verrekenmassa. Om die reden werd de helingssanctie verplaatst naar de algemene bepalingen van de huwelijksvermogensstelsels en opgenomen in een nieuw artikel 1389/3 van het oud Burgerlijk Wetboek (*Parl. St.*, Kamer, 2017-2018, DOC 54-2848/001, p. 43).

Vervolgens is de helingssanctie tussen echtgenoten overgenomen in artikel 2.3.15 van het Burgerlijk Wetboek.

B.3.1. Artikel 792 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing vóór de vervanging ervan bij artikel 6 van de wet van 22 juli 2018, bepaalt :

« De erfgenamen die goederen van de nalatenschap hebben weggemaakt of verborgen gehouden, verliezen de bevoegdheid om de nalatenschap te verwerpen; al verwerpen zij deze, toch blijven zij zuiver erfgenaam, zonder op enig aandeel in de weggemaakte of verborgen gehouden zaken aanspraak te kunnen maken ».

Het Hof van Cassatie heeft geoordeeld dat het wegmaken of verborgen houden van een nalatenschap bestaat in « het bedrog waarbij een erfgenaam, ten nadele van zijn mede-erfgenamen, de gelijkheid van de verdeling tracht te verbreken door zich goederen van de erfenis toe te eigenen of van de overledene verkregen giften verborgen te houden » (Cass., 31 mei 2010, ECLI:BE:CASS:2010:ARR.20100531.1).

B.3.2. Die bepaling over heling in het kader van de vereffening en verdeling van de nalatenschap werd bij de wet van 22 juli 2018 herschreven om een aantal twistpunten te beslechten en een uniforme regeling voorop te stellen (*Parl. St.*, Kamer, 2017-2018, DOC 54-2848/001, pp. 35 en 43).

Artikel 792 van het oud Burgerlijk Wetboek is vervolgens overgenomen in artikel 4.48 van het Burgerlijk Wetboek.

Ten gronde

Wat betreft de helingssanctie tussen echtgenoten

B.4. Het verwijzende rechtscollege wenst van het Hof te vernemen of artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollege, bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel kunnen verzoeken om de toepassing van de helingssanctie bij het wegmaken of verborgen houden van goederen uit het gemeenschappelijk vermogen, terwijl feitelijk samenwonenden niet over die mogelijkheid beschikken, rekening houdend met het feit dat beide samenlevingsvormen het waarborgen van solidariteit en goede trouw zouden beogen en er eveneens goede redenen zouden bestaan om heling te sanctioneren bij de verdeling van een boedel.

Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die hypothese.

B.5. De artikelen 10 en 11 van de Grondwet waarborgen het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie.

Het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie sluit niet uit dat een verschil in behandeling tussen categorieën van personen wordt ingesteld, voor zover dat verschil op een objectief criterium berust en het redelijk verantwoord is.

Het bestaan van een dergelijke verantwoording moet worden beoordeeld rekening houdend met het doel en de gevolgen van de betwiste maatregel en met de aard van de ter zake geldende beginselen; het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie is geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het beoogde doel.

B.6. Het verschil in behandeling tussen echtgenoten met een gemeenschappelijk vermogen en feitelijk samenwonenden steunt op het objectieve criterium dat hun juridische toestand verschilt, zowel wat hun verplichtingen jegens elkaar, als wat hun vermogensrechtelijke toestand betreft.

Indien personen die feitelijk samenwonen samen een goed verwerven, worden zij onverdeeld eigenaar van dat goed. Op die onverdeeldheid zijn niet de regels betreffende het wettelijke huwelijksvermogensstelsel van toepassing, maar het gemeen recht inzake mede-eigendom.

B.7. Het huwelijk als geformaliseerde samenlevingsvorm wordt gekenmerkt door rechten en verplichtingen die rechtstreeks voortvloeien uit de wet. Aldus zijn echtgenoten elkaar hulp en bijstand verschuldigd (artikel 213 van het oud Burgerlijk Wetboek); zij genieten de bescherming van de gezinswoning en het huisraad (artikel 215 van het oud Burgerlijk Wetboek); de echtgenoten moeten hun inkomsten bij voorrang besteden aan hun bijdrage in de lasten van het huwelijk (artikel 217 van het oud Burgerlijk Wetboek), waarin zij moeten bijdragen naar vermogen (artikel 221 van het oud Burgerlijk Wetboek). Schulden die door een der echtgenoten worden aangegaan ten behoeve van de huishouding en de opvoeding van de kinderen verbinden de andere echtgenoot hoofdelijk, behoudens wanneer zij, gelet op de bestaansmiddelen van het gezin, buitensporig zijn (artikel 222 van het oud Burgerlijk Wetboek).

B.8. Terwijl echtgenoten wederzijdse rechten en plichten hebben die in het oud Burgerlijk Wetboek zijn omschreven, zijn de feitelijk samenwonenden niet dezelfde juridische verbintenissen jegens elkaar aangegaan. Aangezien de feitelijke samenwoning geen geïnstitutionaliseerde vorm van samenleven is, voert ze juridisch gezien geen vermogensgemeenschap in en doet zij evenmin een vermogensrechtelijke solidariteit ontstaan, daar de feitelijk samenwonenden elkaar geen hulp en bijstand verschuldigd zijn.

Feitelijk samenwonenden beschikken dan ook niet over goederen uit een gemeenschappelijk vermogen waartoe de helingssanctie in het huwelijksvermogensrecht op grond van het toepasselijke artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek beperkt is.

B.9. Het loutere feit dat een wetsebepaling een recht toekent of een verplichting oplegt aan echtgenoten met een gemeenschappelijk vermogen, maar niet aan feitelijk samenwonenden, houdt op zichzelf geen discriminatie in, aangezien het een gevolg is van het bestaan van verschillende samenlevingsvormen. Het Hof moet evenwel nagaan, rekening houdend met de doelstelling, de kenmerken en de gevolgen van het recht of de verplichting in kwestie, of de beperking ervan tot bepaalde huwelijksvermogensstelsels bestaanbaar is met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie. Hierbij moet aan de wetgever evenwel een ruime beoordelingsvrijheid worden toegekend, temeer daar feitelijk samenwonenden beschikken over het recht te kiezen voor een niet-geïstitutionaliseerde vorm van samenleven die juridisch gezien geen vermogensgemeenschap invoert.

B.10. Op de onverdeelde eigendom tussen feitelijk samenwonenden is het gemeen recht van toepassing. In geval van heling kunnen feitelijk samenwonenden een beroep doen op de algemene foutaansprakelijkheid op grond van artikel 1382 van het oud Burgerlijk Wetboek om een schadevergoeding te verkrijgen.

B.11. Gelet op de ruime beoordelingsvrijheid die hem te dezen moet worden toegekend, heeft de wetgever, door de helingssanctie niet toepasselijk te verklaren op feitelijk samenwonenden die een onverdeeld goed hebben weggemaakt of verborgen gehouden, geen maatregel zonder redelijke verantwoording genomen.

De wetgever vermocht daarbij rekening te houden met het gegeven dat de samenwonende partners die ervoor kiezen niet door het huwelijk te worden verbonden, de voor- en nadelen van de ene en de andere samenlevingsvorm kennen en de juridische gevolgen van hun keuze aanvaarden.

B.12. Artikel 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollège, is bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

Wat betreft de erfrechtelijke helingssanctie

B.13. Voorts wenst het verwijzende rechtscollège van het Hof te vernemen of artikel 792 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollège,

bestaanbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre in een sanctie is voorzien in geval van heling van erfgoederen, terwijl een dergelijke sanctie ontbreekt in geval van heling van onverdeeldheden tussen feitelijk samenwonenden rekening houdend met het feit dat er ook in die situatie sprake zou kunnen zijn van een gerechtigde die een zaak wegmaakt of verborgen houdt voor een medegerechtigde met het bedrieglijk oogmerk om de gelijkheid van de deelgenoten te doorbreken.

B.14.1. De Ministerraad voert aan dat de situaties van erfgenamen en feitelijk samenwonenden niet vergelijkbaar zijn.

B.14.2. Ten aanzien van de exceptie van niet-vergelijkbaarheid dient in herinnering te worden gebracht dat verschil en vergelijkbaarheid niet met elkaar mogen worden verward. De onderscheiden situaties waarin beide categorieën van personen met goederen in onverdeeldheid zich bevinden, kunnen weliswaar een element zijn in de beoordeling van een verschil in behandeling, maar zij kunnen niet volstaan om tot de niet-vergelijkbaarheid te besluiten, anders zou de toetsing aan het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie van elke inhoud worden ontdaan.

B.14.3. De exceptie wordt verworpen.

B.15. Het verschil in behandeling tussen erfgenamen en feitelijk samenwonenden steunt op het objectieve gegeven dat hun juridische en feitelijke toestand verschilt.

B.16. De wetgever vermag van oordeel te zijn dat een specifieke sanctie voor heling van erfgoederen noodzakelijk is om te vermijden dat andere erfgenamen vóór of bij het overlijden goederen van de nalatenschap wegmaken of verborgen houden. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het gegeven dat niet alle erfgenamen steeds op gelijke wijze toegang hebben tot de erfgoederen of kennis hebben van de omvang van de nalatenschap. Daarentegen is het niet onredelijk aan te nemen dat feitelijk samenwonenden in beginsel kennis hebben van alle goederen die zij in onverdeeldheid verwerven, en dat zij gelijke toegang hebben tot die goederen. Bovendien beoogt de helingssanctie niet alleen de mede-erfgenamen maar ook de schuldeisers van de nalatenschap te beschermen.

B.17. In dat opzicht is het niet zonder redelijke verantwoording dat die helingssanctie wordt beperkt tot erfgoederen. Zoals is vermeld in B.10, kunnen feitelijk samenwonenden bij heling een beroep doen op de algemene foutaansprakelijkheid op grond van artikel 1382 van het oud Burgerlijk Wetboek om een schadevergoeding te verkrijgen.

B.18. Artikel 792 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing voor het verwijzende rechtscollège, is bestaanbaar met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet.

NIET VERBETERDE KOPIE

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 792 en 1448 van het oud Burgerlijk Wetboek, zoals van toepassing vóór de inwerkingtreding van de wet van 22 juli 2018 « tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfenissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake », schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus gewezen in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 17 september 2026.

De griffier,

De voorzitter,

Nicolas Dupont

Joséphine Moerman